

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātņu akadēmijas, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

6 (622)

ISSN 1407-6748

2022. gada 27. jūnijs

BEZ KUSTĪBAS NAV NE VESELĪBAS, NE SPARA – valsts emeritētais zinātnieks akadēmiķis Andris Krūmiņš

“Zināms, ka intensīvs darbs var novest pie izdegšanas. Svarīgi, lai zinātniekam ir kāds īsts vaļasprieks, kas neļautu izdegt, un viņš varētu pilnvērtīgi mīlēt savu darbu. Uzskatu, ka kalni un ceļojumi sekmējuši manu zinātnisko darbību. Pēc atgriešanās no kalniem, fiziski iztukšots un zaudējis pāris kilogramu no sava svara, esmu morāli piepildīts un atpūtinājies prātā. Tas ļauj paskatīties uz pētāmo zinātnisko problēmu ar pavisam svaigu skatienu un rast ātru risinājumu. [...] 1. auditorijā sēdējām ap 20 institūta zinātnieku, saģērbusies mēteļos, jo temperatūra auditorijā bija ap +50°. Vairākās vietās bija salikti spaiņi un bļodas, kur plīkšķēja ūdens pīles no caurā griestu seguma. Neskatoties uz nožēlojamajiem apstākļiem, savstarpējā vienotība, sapratne un atbalsts bija nenovērtējami,” saka valsts emeritētais zinātnieks akadēmiķis Andris Krūmiņš sarunā par zinātniskās, akadēmiskās, administratīvās karjeras un kalnu virsotnēm laikrakstam “Zinātnes Vēstnesis”.

Turpinājums – 2.lpp.

Foto: LU CFI arhīvs

Mežzinātnieka Kaspāra Buša mantojums – kādēļ to cildinām un pieminam?

Foto: V. Semjonovs

LVMI “Silava” direktors Dr. silv. Jurgis Jansons par Kaspāru Bušu: “Nozīmīgs viņa devums ir aizgājušā gadsimta 80. gadu vidū publicētie krājas kopšanas ciršu teorētiskie pamati. Mežnieki tos pazīst kā dinozaura muguras spuru – jo mežaudze jaunāka, jo tā jākopj intensīvāk, savukārt, lielākā vecumā kopšana jāierobežo. Vecāku koku augšanas gaitu vairs nevar uzlabot, bet audzi var pārretināt un samazināt tās vērtību galvenajā cirtē, kas ir mežsaimniecības mērķis un labās prakses kvintesence. Neprofesionālu politiku dēļ jau gadiem iestrēgusi Latvijas meža nozares iniciatīva modernizēt mežsaimniecības normatīvus, motivējot cilvēkus mežaudzes atjaunot ar mežzinātnieku ilgu gadu veidotu un rekomendētu stādāmāteriālu. Tā vietā meža īpašniekiem jau šobrīd ir teju pilnīga brīvība savas mežaudzes pārretināt kopšanas cirtēs, saražojot ļoti pārdodamus kokmateriālus. Nauda nāk viegli, bet meža nākotnes vērtība neglābjami zūd. Mēs zinām, ka neprofesionālu politiku vietā ar laiku nāks jauni, kuri gribēs klausīties un sadzirdēt arī nozaru zinātniekus. Tāpēc uzturam un kopjam Kaspāra Buša mantojumu.”

Turpinājums – 3.lpp.

Izvēlei būt par skolotāju vajadzīgs stingrs pamats

Pedagoģija jeb lietojamā filozofija pēc būtības apvieno milzīgo pedagoģisko paņēmieni daudzveidību. Tā nav jāierobežo ar skolotāja mācīšanu – realitātē to veido skolotāja un skolēna vienota darbošanās ar mācību saturu, balstoties uz procesa iekšējām sakarībām. Tā intervijā laikrakstam “Zinātnes Vēstnesis” skaidro valsts emeritētā zinātniece Dr. habil. paed. Irēna Žogla.

Kā kļūvāt par pedagoģijas zinātnieci? Kādēļ tieši pedagoģija? Varēja taču būt arī angļu filoloģija?

Jā, varēja būt arī angļu filoloģija. Taču daži apsvērumi lika atteikties no šīs domas, lai gan LVU absolvēšanas diplomdarbs toreiz (1965. gadā) bija izpildīts modē nākušajā strukturālajā lingvistikā. Studentam tas bija smalks pētījums ar prāvu savāktu datu bāzi, jo katedras vadošie docētāji ieteica strādāt ar iespēju programmēti pētīt angļu valodas sinonimus, un šis darbs man varot būt pa spēkam.

Turpinājums – 4.lpp.

Foto: privātais arhīvs

LJZA pārstāv Latviju Ziemeļvalstu un Baltijas valstu Jauno akadēmiju sanāksmē

Foto: S. Trzaska, Young Academy Finland.

Latvijas Jauno zinātnieku apvienība (LJZA) piedalījās Ziemeļvalstu un Baltijas valstu jauno akadēmiju sanāksmē, kas norisinājās šā gada 9.–10. jūnijā Helsinkos, Somijā. Šis sadarbības formāts starp jauno zinātnieku organizācijām pastāv ilgāku laiku, bet pandēmijas dēļ tikšanās nebija notikusi jau divus gadus. Šo sanāksmi organizēja Somijas Jaunā akadēmija, piedaloties jaunajiem zinātniekiem no Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Dānijas, Zviedrijas, Norvēģijas un Somijas.

Sanāksme tika veltīta dažādiem izaicinājumiem, ar ko šobrīd sastopas visa zinātnieku kopiena, ne tikai jaunās akadēmijas. Pirmajā dienā apspriesti izaicinājumi, kas radušies Krievijas izraisītā kara dēļ Ukrainā – sankcijas, to radītās grūtības, kā arī potenciālie ieguvumi. Dalībniekiem darbnīcas laikā bija jāuzliek sešu krāsu cepures jeb jāiejūtas dažādos domāšanas veidos, tā nonākot pie kopīgiem secinājumiem.

Turpinājums – 3.lpp.

Sveicam jubilārus!

2. jūnijā LZA korespondētājlocekli Andreju Reinfeldu!
2. jūnijā LZA īsteno locekli Ivaru Kalviņu!
3. jūnijā LZA korespondētājlocekli Benitu Laumani!
8. jūnijā LZA ārzemju locekli Anto Leikolu!
12. jūnijā LZA korespondētājlocekli Sandi Laimi!
13. jūnijā LZA īsteno locekli Andreju Vasku!
13. jūnijā LZA korespondētājlocekli Pēteri Zālīti!
14. jūnijā LZA goda doktori Ēriku Bizdēnu!
14. jūnijā LZA korespondētājlocekli Ivaru Austeru!
14. jūnijā LZA īsteno locekli Jāni Loču!
15. jūnijā LZA ārzemju locekli Oskaru Feju!
18. jūnijā LZA korespondētājlocekli Sandru Muižnieci-Brasavu!
19. jūnijā LZA īsteno locekli Jāni Grundspenķi!
19. jūnijā LZA īsteno locekli Andri Cauni!
20. jūnijā LZA goda doktoru Aivaru Lagzdiņu!
22. jūnijā LZA ārzemju locekli Aleksandru Luščiku!
22. jūnijā LZA ārzemju locekli Bertram Zariņu!
23. jūnijā LZA goda locekli Gunāru Krolli!
26. jūnijā LZA korespondētājlocekli Daini Edgaru Ruņģi!
27. jūnijā LZA īsteno locekli Andri Cauni!
27. jūnijā LZA īsteno locekli Dagniju Loču!
28. jūnijā LZA korespondētājlocekli Daini Krieviņu!
29. jūnijā LZA īsteno locekli Īzaku Rašalu!

Ad multos annos!

Latvijas Zinātņu akadēmija

Veikti grozījumi Fundamentālo un lietišķo pētījumu projektu 2022. gada atklātā konkursa nolikumā

Ar Latvijas Zinātnes padomes (LZP) rīkojumu ir veikti grozījumi Fundamentālo un lietišķo pētījumu projektu 2022. gada atklātā konkursa nolikumā un tā pielikumos. Ph. D. Olena Maslyukivska no Ukrainas dalījās pieredzes stāstā par to, kas šobrīd nepieciešams Ukrainas zinātniekiem ārpus Ukrainas un tiem, kas palikuši Ukrainā. Īpaši izcelta iespēja piedalīties kustībā #ScienceforUkraine, ko radījusi un iedzīvinājusi praksē jaunā zinātniece Sanita Reinsone.

Turpinājums – 4.lpp.

LZA izsludina vārdbalvu konkursu

Latvijas Zinātņu akadēmijas Senāts 2022. gada 21. jūnijā pieņēma lēmumu izsludināt LZA balvu konkursu 2023. gadam, piešķirot 6 vārdbalvas:

- Artura Balklava balvu zinātnes popularizēšanā;
- Heinricha Skujas balvu bioloģijā;
- Friča Brīvzemnieka balvu folkloristikā, etnogrāfijā un arheoloģijā;
- Viļa Plūdoņa balvu literatūrzinātnē;
- Kaspāra Buša balvu meža ekoloģijā un mežkopībā;
- Paula Lejiņa balvu lauksaimniecības zinātnēs.

Kandidātus vārdbalvu konkursam var izvirzīt LZA īsteno locekļi, zinātnisko iestāžu padomes, universitāšu vai akadēmiju senāti vai domes.

Turpinājums – 4.lpp.

LLMZA apvieno stipru nacionālo zinātni

Latvijas Lauksaimniecības universitātē (LLU) 2022. gada 3. jūnijā notika Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas (LLMZA) 30 gadu darba jubilejas kopsapulce – forums “Zinātnes loma lauksaimniecības un meža nozares attīstībā”, piedaloties arī projekta “Interframe-LV” (“Latvijas valsts un sabiedrības izaicinājumi un to risinājumi starptautiskā kontekstā”; VPP “Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai”) dalībniekiem – LLU, LZA pētniekiem.

Turpinājums – 5.lpp.

BEZ KUSTĪBAS NAV NE VESELĪBAS, NE SPARA – valsts emeritētais zinātnieks akadēmiķis Andris Krūmiņš

Turpinājums no 1. lpp.

Visur, ne tikai LU Cietvielu fizikas institūtā, vienmēr bijis svarīgs pētījumu praktiskais pielietojums. Jūsu diplomdarba vadītājs Voldemārs Fricbergs teicis: "Reti mēs sastopamies ar studentiem, kas var vienlīdz labi eksperimentēt un teorētiski vispārināt iegūtos rezultātus." Vai fizikas studijas izvēlējāties, lai izprastu procesus un materiālus un meklētu tiem pielietojumu?

Uzaugu vēl vācu okupācijas laikā lauku viensētā Talsu rajona Laidzes ciema mājās "Anšeni" skolotājas ģimenē. Manuprāt, turēšanos pie praktiskajām lietām sekmēja lauku darbi, kurus vajadzēja padarīt un tur nevarēja būt izņēmumu. Tāpat arī ikdienas braucieni ar velosipēdu vai slēpēm uz 7 km attālo vidusskolu Talsos, neatkarīgi no laika apstākļiem. Biju ļoti zinātkārs, daudz lasīju. Sevišķi interesēja reāli ceļojumi un piedzīvojumi, nevis daiļliteratūra.

Mācījosi labi un teicami, jo gribēju visu pēc iespējas labāk saprast, un šķita nelietderīgi vienkārši atsēdēt. Protams, motivēja arī tolaik arvien pieaugošā konkurence vienaudžu vidū, pārejot no pamatskolas uz vidusskolu un 60. gadu sākumā iestājoties Latvijas Valsts universitātes Fizikas studiju programmā. Fizika tai laikā, pateicoties kosmosa izpētei un 1957. gadā kosmosā veiksmīgi palaistajam pirmajam Zemes mākslīgajam pavadoņim "Sputnik-1", bija ļoti populāra, un par vienu studiju vietu cīnījās trīs pretendenti. Visu izšķīra iestājesāmenu atzīmes – 1961. gada rudenī veiksmīgi tiku iekšā. Dzīvoju studentu kopmītnēs, iztika bija jānopelna pašam.

1963. gadā radās iespēja paralēli studijām sākt strādāt Pusvadītāju fizikas problēmu laboratorijā pie profesora Edgara Siliņa. Izstrādāju kursa darbu par organiskajiem pusvadītājiem. Tomēr pa īstam zinātniskajā darbā pazudu 1965. gada rudenī, kad sāku strādāt LVU FMF Cietvielu fizikas laboratorijā, kurā Voldemāra Fricberga vadībā izstrādāju diplomdarbu par polarizācijas dinamiku segnetoelektrīkos. Profesors Fricbergs bija ļoti labs padomdevējs ar savu vadišanas stilu un prasībām. Viņš mani ievadīja zinātnē, radīja izpratni par darba vērtībām un sekmēja izaugsmi. Tobriid laboratorijā bija daudz studentu, ļoti radoša atmosfēra un, jā, arī veselīga konkurence. Tas viss kopā ar manu sapratni par lietām un dzīvi veidojis mani kā zinātnieku, kuram svarīga arī zinātnisko sasniegumu praktiskā puse. Vienmēr esmu centies studentus rosināt domāt plašāk, kur pētījumus un to rezultātus pielietot.

Profesors Fricbergs jūs raksturojis kā enerģisku, vispusīgu un vienu no visperspektīvākajiem darbiniekiem. Ja kam ķeraties klāt, tad darāt pa īstam. Tam nevaru nepiekrīst arī no savas puses. Vai kāpšana jūsu zinātniskās, akadēmiskās un administratīvās karjeras kalnā bija mērķtiecīga?

Jā, to nūdien nevaru noliegt – esmu mērķtiecīgs. Nekad nav patikusi dikdienība. Diplomdarbu pabeidzu 1966. gada decembrī, iegūstot fiziķa kvalifikāciju un rekomendāciju darbam zinātniski pētnieciskajā jomā. Daudz nedomājot, iestājos aspirantūrā (mūsdienās doktorantūrā) Eksperimentālās fizikas katedrā, kur aktīvi darbojos un nodevos pētniecībai. Vadītāja V. Fricberga atbalsts, trīs gadus izstrādāju disertāciju par polarizācijas dinamiku izpēti perovskīta tipa cietos segnetoelektrīkos šķīdumos segnetoelektrisko fāžu pārejas apgabalā. Disertāciju aizstāvēju 1971. gada beigās Rostovas Valsts universitātes zinātniskajā padomē, bet nākamā gada martā Vissavienības augstākā atestācijas komisija man piešķīra fizikas un matemātikas zinātņu kandidāta grādu.

Grāda iegūšana, svešvalodu zināšanas, labās sekmes, kompetence un griba iegūt lielāku pieredzi un zināšanas radīja iespējas, kuras labprāt izmantoju. 1977.–1978. gadam stažējos Šveices Federālā tehnoloģiju institūtā Cīrihē. Tur ieguvu draugus un sadarbības partnerus hologrāfijas jomā. 1982. gadā desmit mēnešus pavadīju Osnabrukas Universitātē Vācijā. Vēlāk, jau pēc atmodas, 1993. gadā desmit mēnešus strādāju un apguvu prasmes Kioto Universitātē Japānā. Laiks citās zinātniskajās institūcijās ļauj saprast līmeni, kuru esi sasniedzis, skatoties starptautiskā mērogā. Ļauj salīdzināt un analizēt, kā ir pie mums, ko varam darīt citādāk, labāk, un atver acis uz daudzām – arī sadzīvīskām – lietām.

Pēc kandidāta grāda iegūšanas izstrādāju savu zinātņu doktora disertāciju par caurspīdīgās segnetokeramikas struktūru un elektrofizikālajām īpašībām, ko aizstāvēju LZA Fizikas institūta padomē, un 1987. gada jūnijā tiku pie fizikas un matemātikas zinātņu doktora grāda. Savukārt, augstāko akadēmisko pakāpi ieguvu 1991. gada 11. novembrī, kad kļuvi par profesoru. Profesūras laikā docēju vairākus bakalaura un maģistrantūras studiju kursus, izstrādāju fizikas maģistrantūras apakšprogrammu Cietvielu un materiālu fizikā, kā arī sadarbībā ar LU Ķīmijas un Bioloģijas fakultātēm un LU zinātniskajiem institūtiem izveidojām Doktorantūras skolu "Funkcionāli materiāli un nanotehnoloģijas". Man vienmēr patīcis studentus izglītēt un ievadīt zinātnes dzīlēs, vērot jauniešu degsmi un būt par padomdevēju, ja nepieciešams.

Arī administratīvajās lietās biju gana mērķtiecīgs un aktīvs. Man bija savs redzējums par institūta attīstību un virzību, kas gūts pieredzē no ārvalstu institūciju vizītēm, no citiem Latvijas institūtiem un, vissvarīgākais, no labajām lietām mūsu pašu institūtā.

1978. gadā, apvienojoties Pusvadītāju un Segnetoelektrīku laboratorijām, tika dibināts LVU Cietvielu fizikas institūts (CFI). 1978. gada rudenī, atgriežoties no stažēšanās Šveicē, tiku iecelts par Elektrooptikas laboratorijas vadītāju jau jaunajā institūtā. Tā pirmais direktors Juris Zaķis iedibināja ļoti demokrātisku institūta pārvaldi. No viņa esmu daudz mācījies un izmantojis praksē gūtās atziņas. 1982. gada beigās kļuvi par Segnetoelektrīku fizikas nodaļas vadītāju, bet 1984. gada pavasarī – par CFI direktora vietnieku zinātniskā darbā. Regulāri tiku norikots par institūta direktora Andreja Siliņa pienākumu izpildītāju viņa komandējumu un atvaļinājumu laikā. 1992. gadā, A. Siliņam pārejot darbā uz LZA, kļuvi par institūta direktoru.

Jūs kļūvat par institūta direktoru laikā, kad tikko bija atgūta neatkarība, naudas reforma, citas pārmaiņas. Vienlaikus liela pacilātība un liela neziņa. Vai jūs šo laiku uztvērāt kā jaunu iespēju laiku?

1980. gadu beigās LVU CFI bija kļuvis par vienu no lielākajiem fizikas centriem Latvijā. Tādos pētniecības virzienos kā kristālu fizika, defektu veidošanās stiklveida materiālos, caurspīdīga segnetokeramika, cietvielu jonika, eksperimenta automatizācija bijām vadošie visā Padomju Savienībā. Tai laikā, pateicoties ne tikai zinātniskajai kompetencei, bet arī PSRS militāri rūpnieciskā kompleksa pasūtījumiem, darbinieku skaits institūtā sasniedza 350, no tiem 120 bija zinātnieki.

Tad nāca Gorbačova laiks ar pārbūvi un glasnostj. Man ir liels gandarījums par iespēju piedzīvot un līdzdarboties Latvijas neatkarības atjaunošanā. CFI tajā laikā bija Latvijas Tautas Frontes priekšpostenis Latgales priekšpilsētā. Tik dziļa sabiedrības vienotība pēc tam nav pieredzēta. Daudz institūta darbinieku neatkarīgi no tautības bija uz barikādēm.

Mans institūta vadišanas laiks ekonomiski bija ļoti smags periods. Jaunajai Latvijas valstij nebija daudz līdzekļu zinātnes attīstībai. Vēl nevarējām iesaistīties Eiropas programmās. Bija jāpieņem ļoti smagi un nepopulāri lēmumi, lai vispār saglabātu institūtu. Tika ievērojami samazinātas algas – vidējā alga institūtā bija 30 latu (ap 43 eiro). Darbinieku skaits samazinājās no 350 uz 120. Liela daļa atrada darbu informācijas tehnoloģiju jomā, jaunajā valdībā, biznesa vidē vai emigrējā.

Zinātniskajām struktūrvienībām konkursa kārtībā bija jāiegūst valsts granti. Daļa no šī finansējuma tika atdota institūta pārvaldes, palīgpersonāla un infrastruktūras uzturēšanai. Demokrātiska institūta pārvalde, cietvielu fizikas speciālistu konsolidācija institūtā, piesaistot darbiniekus no LZA Fizikas institūta un LZA Kodol- pētniecības centra, kā arī institūta infrastruktūras uzlabošana ļāva institūtā nostiprināties brīvā tirgus apstākļos. Man ir patīams gandarījums, ka kopā ar institūta zinātniekiem un darbiniekiem institūtu izdevās saglabāt. Tāpat priecājos, ka šobrīd institūts ir vadošā zinātniskā iestāde Latvijā fizikas jomā ar lielu starptautisko atzinību.

Protams, tas bija arī iespēju laiks. Grūtajā pārejas un stabilizācijas laikā mūs sildīja zinātnieku starptautiskā solidaritāte. Tie LVU CFI zinātnieki, kam iepriekšējā gadā bija divas publikācijas, saņēma Sorosa fonda stipendijas. Saņēmām arī ziedojumus no Rietumu kolēģu organizācijām. Tāpat mūs aicināja pieredzes apmaiņas braucienos, maksājot stipendijas, kuru apjoms mēnesī bieži pārsniedza zinātnieka gada algu Latvijā. Izmantotajām iespējām piedalīties zinātniskajās konferencēs, jo organizatori, zinot situāciju, parasti piedāvāja atlaist dalības maksu, citreiz pat atmaksāja ceļa izdevumus. Bijām izslāpuši pēc pasaules elpas un ļoti dedzīgi, kas rezultējās ilgtermiņa sadarbībā, mūža draudzībā un savstarpējā izpalīdzēšanā.

Ārvalstu zinātnieki sāka viesoties arī pie mums institūtā. Atceros 1993. gada pavasarī, kad uz institūtu bija atbraucis kolēģis no Dānijas nolasīt referātu par saviem pētījumiem un apjaust sadarbības iespējas. Referents bija atbraucis pie mums par saviem līdzekļiem un pirmo reizi nodemonstrēja datorgrafiku. 1. auditorijā sēdējām ap 20 institūta zinātnieku, saģērbusies mēteļos, jo temperatūra auditorijā bija ap +50°. Vairākās vietās bija salikti spaiņi un bļodas, kur plīkšķēja ūdens piles no caurā griestu seguma. Neskatoties uz nožēlojamajiem apstākļiem, savstarpējā vienotība, sapratne un atbalsts bija nenovērtējami.

Runājot par akadēmiskajām, zinātniskajām un administratīvajām virsotnēm, nedrīkstam aizmirst arī istās – kalnu virsotnes. Lūdz, pastāstiet par savu sportisko aizraušanos!

LVU bija ļoti attīstīts sporta tūrisms. Studiju laikos saslimu ar kalniem un vēlāk regulāri divreiz gadā vasarā uz

mēnesi devos kalnos kopā ar 6–9 pieredzējušiem kalnos gājējiem. Līdzī nēmām alpinistu inventāru, pārtiku, telti un izbūvējam brīvību, kur naudai un sabiedriskajam stāvoklim nebija nekādas nozīmes. Sākām ar Karpatiem un Kaukāzu, bet vēlāk, augot pieredzei un sagatavotībai, devāmies augstākās kategorijas pārgājienos Vidusāzijas kalnos – Pamirā un Tjanšanā. Pēc neatkarības atjaunošanas apguvu Alpu kalnus, uzkāpjot Monblānā un Grosgloknerā.

Krūmiņu ģimenes trīs paaudzes Tatra kalnos 2018. gada augustā. Jānis ir 5 gadus vecs, bet Andris 75 gadus jauns. Foto: privātais arhīvs

Savā laikā biju arī LVU Tūrisma sekcijas biroja loceklis un kalnu tūrisma maršrutu kvalifikācijas komisijas priekšsēdētājs. Līdztekus zinātniskajam darbam laboratorijā, apmācīju arī jaunos kalnu tūristus Fiziskās audzināšanas un sporta katedrā. CFI sākotnēji sabiedriskā un sporta dzīve bija intensīvāka. Notika darbinieku spartakiādes, slēpošanas izbraucieni ar autobusu, pavasarī laivošana pa krāčaino Amatu, tūrisma braucieni uz Karēliju, Baikālu un Kamčatku, burāšana ar vējdzelēm pa Daugavu, regulāras Veselības dienas kopā ar ģimenēm, diskotēkas, "Budēļu" koncerti utt. Patika piedalīties, iesaistīties, organizēt! Ļoti patika vienotības sajūta, ko radīja darbinieku kopā būšana.

Atveroties Rietumu robežām, kopā ar Edmundu Tardenaku organizējām ceļojumus uz ārzemēm institūta esošajiem un bijušajiem darbiniekiem un viņu ģimenēm. Ceļojumi sākās no 1998. gada, pabijām 23 braucienos, kuros pēc iespējas ietvērām vieglākas un grūtākas kalnu pastaigas: Korsikā, Dolomitu Alpos (Itālijā), Katalonijā, Skotijā, Turcijā, Baltijas jūras salās, Gruzijā, Melnkalnē, Portugālē, Ziemeļnorvēģijā, Islandē, Izraēlā, Bulgārijā, Santorīni un citur. Šovasar plānojam doties uz Tiroles Alpiem, iesaistot arī bērnus un mazbērnus.

1978. gadā, stažējoties Šveicē, apguvu arī kalnu slēpošanas iemaņas, un tagad regulāri kopā ar saviem bērniem un mazbērniem dodamies uz Alpiem slēpot. Uzskatu, ka katram, gan lieliem, gan maziem, ir jākustas. Bez kustības nav ne veselības, ne spara.

Esat valsts emeritētais zinātnieks, sasniedzis tiešām daudz virsotņu. Kādas atziņas gribētos nodot tālāk?

Valsts emeritētā zinātnieka statusu ieguvu 2015. gadā un sāku darboties Emeritēto zinātnieku biedrībā, kur esmu atbildīgais par ekskursiju organizēšanu. Ja ir darba mīlestība un vaļasprieks, tad dzīvē var sasniegt daudz augstu virsotņu! Ikvienam būtu jāamī savs darbs, tomēr zinātnē, tas ir īpaši svarīgi, jo zinātnieka darba laiks nav no astoņiem līdz pieciem. Nav tāda noteikta, piemērota brīža, lai rastos jaunas idejas. Tās var dzimt arī ārpus laboratorijas, neesot konferencēs vai nepiedaloties diskusijās. Man darba mīlestība ietver arī iekšējo organizētību, gatavību uz plānveidīgu un intensīvu darbu, lai sasniegtu rezultātu. Protams, nepieciešams arī talants – tā ir spēja saskatīt būtisko un atšķirt nebūtisko, veikli atrast sakarības starp dažādām lietām un faktiem. Taču talants jāattīsta – ikdienā jāamācās, jāanalizē, jādiskutē un arī jādomā.

Zināms, ka intensīvs darbs var novest pie izdegšanas. Svarīgi, lai zinātniekam ir kāds īsts vaļasprieks, kas nelautu izdegt, un viņš varētu pilnvērtīgi milēt savu darbu. Uzskatu, ka kalni un ceļojumi sekmējuši manu zinātnisko darbību. Pēc atgriešanās no kalniem, fiziski iztukšots un zaudējis pāris kilogramu no sava svara, esmu morāli piepildīts un atpūtinājies prātū. Tas ļauj paskatīties uz pētāmo zinātnisko problēmu ar pavisam svaigu skatienu un rast ātru risinājumu.

Laikrakstam "Zinātnes Vēstnesis" sagatavoja
LZA korespondētājlocekle **Līga Grinberga**

LJZA pārstāv Latviju Ziemeļvalstu un Baltijas valstu Jauno akadēmiju sanāksmē

Turpinājums no 1. lpp.

Dienas otrajā pusē grupu darbā dalībnieki vienojās par labajām praksēm, kas nodrošinātu Ukrainas zinātnes atjaunošanu; kā nodrošināt labi funkcionējošu nacionālo un starptautisko atbalsta tīklu pētniekiem; tika definēti globālie izaicinājumi, ko radījis asiņainais Putina karš Ukrainā, un domāts par veidiem, kā zinātnieku kopiena var palīdzēt tos risināt. LJZA vadīja un bija šīs darba grupas idejas autori. Lai iegūtu papildu informāciju par rezultātiem, aicinām griezties pie Levas Siliņas.

Pirmā sanāksmes diena noslēdzās ar tiklošanās pasākumu, kurā Ziemeļvalstu un Baltijas jaunie zinātnieki dalījās pieredzē zinātnieku interešu pārstāvībā un praktisku,

ar zinātni saistītu, jautājumu risināšanā, kā arī nodibināja ciešākus kontaktus tālākai sadarbībai.

Dalībniekiem daloties pieredzē, otrā sanāksmes diena tika veltīta dažādiem starpdisciplināriem zinātnes jautājumiem. Jaunajām akadēmijām bija iespēja iepazīstināt ar saviem veiksmes stāstiem un to, kā veicināt sabiedrības izpratni par pētniecību. Lielu interesi izraisīja Latvijas Jauno zinātnieku iniciatīva "Tiešsaistē ar zinātnieku". Bija arī iespēja iepazīties ar Somijas zinātnes finansēšanas modeli un izaicinājumiem.

Sanāksmes rezultātā tika nonākts pie kopējas vēlmes uzlabot savstarpējās attiecības starp Ziemeļvalstu un Baltijas

valstu Jaunajām akadēmijām. Lai gan katrā valstī izaicinājumi mēdz būt citādāki, daudzas problēmas akadēmiskajā vidē ir līdzīgas, tādējādi dalīšanās pieredzē palīdz tās risināt. Nolemts arī nākamgad rīkot sanāksmi Ziemeļvalstu un Baltijas valstu jaunajām akadēmijām esošajā sastāvā, kā arī Baltijas valstu Jauno akadēmiju sanāksmi jau šogad Viļņā, Lietuvā.

Latviju Ziemeļvalstu un Baltijas valstu jauno akadēmiju sanāksmē pārstāvēja Eduards Baķis, Ieva Siliņa un Aina Semjonova.

Laikrakstam "Zinātnes Vēstnesis" sagatavoja
LJZA Valdes loceklis **Eduards Baķis**

Mežzinātnieka Kaspara Buša mantojums – kādēļ to cildinām un pieminam?

Turpinājums no 1. lpp.

2019. gadā izdots Kaspara Buša kopoto rakstu krājums I sējumā, bet tā paša gada 5. jūlijā būtu apritējusi zinātnieka simtgade. Tam par godu Latvijas Valsts mežzinātnes institūts "Silava" nolēma izveidot Kaspara Buša balvu meža ekoloģijā un mežkopībā, aicinot uz sadarbību arī LZA. Šī balva tiek piešķirta par fundamentāliem un lietišķiem pētījumiem, kas sekmējuši Latvijas meža ekosistēmas izziņāšanu saistībā ar meža vērtības palielināšanu. Šāds nosacījums pastāv tādēļ, ka zinātnieku, kuri pēta meža ekosistēmu, Latvijā ir daudz, taču zinātnieku, kuri pēta mežu saistībā ar cilvēka dzīvošanu jeb saimniecību, precīzāk, mežsaimniecību, ir ļoti maz.

K. Buša ilggadējie kolēģi savulaik teikuši – ja Kasparš būtu dzīvojis pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas, situācija ar dabas aizsardzību mežā būtu pavisam cita. Mēs, pārējie, laikam esam bijuši par vāju, lai panāktu, ka Latvijā dabas aizsardzības nolūkā tiktu veidots un sargāts saimnieciski neskartu, bioloģiski hipervērtīgu meža ekosistēmu tīkls. Un nevis meklēti kādi atsevišķi meža ekosistēmu komponenti, tos sargājot kā lielu vērtību, nereti konfrontējot ar zemes īpašnieku likumīgajām interesēm saimniekot uz savas zemes. Mums jānācās domāt par mežu K. Buša līmenī – par mežu kā par silu, vēri, dumbbrāju vai platlapju kūdreni.

Būdam viens no izcilākajiem meža ekoloģiem tajā dzelzs priekškarā pusē, kurā atradās Latvija, viņš nevarēja panākt PSRS standarta meža ekosistēmu klasifikācijas pielāgošanu Latvijas meža tipoloģijas terminoloģijai. Saprota un funkcionālā meža ekosistēmas tipa vai, saīsināti, meža tipa jēdziena vietā ilgus gadus izmantoja *augšanas apstākļu tips*, tajā lieki iepinot ārējo vidi jeb dažādu meža ekosistēmas komponentu augšanas apstākļus. Tomēr 1981. gada K. Buša monogrāfijā "Meža ekoloģija un tipoloģija" paustā atziņa, ka PSRS laikā aizgūtāis neveiklais termins meža augšanas apstākļu tips Latvijā paguvis iesakņoties un to mainīt ir par velti, neizrādījās ilglaičīga. Latvijas meža nozare 27 gadus pēc šīs atziņas publicēšanas

tomēr saņēmas un ieklausījās mežzinātniekos, un meža nozares terminoloģija atgriezās pie meža tipu jēdziena. Šo atgriešanos stiprināja abu Kaspara Buša balvas laureātu, Pētera Zāliša un Jurģa Jansonu, monogrāfija "Latvijas meža tipoloģija un tās sākotne".

Otrs šķietamais mežzinātnieka *zaudējums* bijis diskusijā par sākotnējo koku skaitu, kāds nepieciešams, lai mežaudze tiktu atzīta par atjaunotu. Latvijā ilgus desmitgades tas bijis pārmērīgi liels – kļūda, kas mūsdienā mežsaimniekiem maksā daudz, saņemot mantojumā pirms 30–50 gadiem atjaunotās kokaudzes, sākotnēji pārbiezinātas, bet šobrīd – izstīdējušas un vārgas. Nepublicēts sanāksmes protokols liecina, ka K. Bušs, atzīstot par nenovēršamu PSRS laika meža nozares vadības uzstādījumu stādīt pārbiezinātas jaunaudzes, aicinājis nākamajā dienā tomēr aiziet un katru otro stādu izraut. Viņš teicis: "**Rets mežs jaunībā ir biezs un ražīgs mežs vecumā,**" un viņa mantojuma saņēmēji šo atziņu likuši lietā – mūsdienās reto jaunaudžu koncepcija ir mežsaimniecības labā prakse.

Viens no K. Buša kopoto rakstu krājumā iekļautajiem darbiem ir "Informācija un komentāri medniecības jautājumos", rakstīts mašīnrakstā laikā no 1971. līdz 1985. gadam un saglabājies mūsu kolēģu privātajās bibliotēkās. Zinātnieks plaši citējis tolaik pieejamo literatūru par medībām un dabas aizsardzību, to papildinot ar saviem nenovērtējamiem komentāriem – šāda līmeņa atziņas par medībām pēc viņa nav paudis neviens cits. Komentāru kopsavilkumam var izmantot autora citētās Tautas rakstnieces Regīnas Ezeras rindas: "Ceru, ka nepiederat pie pārcivilizēti liekulīgā cilvēku tipa, kas ar svētu sašutumu nosoda medības." Patikama, mūsdienā sabiedrībai netipiska intonācija ir K. Buša atziņai, ka medības tomēr ir brīvu, tāpat brīvdomīgu, cilvēku nodarbe ar visām šādiem cilvēkiem raksturīgām izpausmēm.

Kaspara Buša zinātniskais mantojums neapšaubāmi ir aktuāls arī mūsdienās. Nozīmīgs viņa devums ir aizgājušā

gadsimta 80. gadu vidū publicētie krājas kopšanas ciršu teorētiskie pamati. Mežinieki tos pazīst kā *dinozaura muguras spuru* – jo mežaudze jaunāka, jo tā jākopj intensīvāk, savukārt, lielākā vecumā kopšana jāierobežo. Vecāku koku augšanas gaitu vairs nevar uzlabot, bet audzi var *pārretināt* un samazināt tās vērtību galvenajā cirtē – brīdī, kas ir mežsaimniecības mērķis un labās prakses kvintesence. Neprofesionālu politiķu dēļ jau gadiem iestrēgusi Latvijas meža nozares iniciatīva modernizēt mežsaimniecības normatīvus, motivējot cilvēkus mežaudzes atjaunot ar mežzinātnieku ilgus gadus veidotu un rekomendētu stādmateriālu. Tā vietā meža īpašniekiem jau šobrīd ir teju pilnīga brīvība savas mežaudzes pārretināt *kopšanas cirtēs*, saražojot labi pārdodamus kokmateriālus. Nauda nāk viegli, bet meža nākotnes vērtība neglābjami zūd. Mēs zinām, ka neprofesionālu politiķu vietā ar laiku nāks jauni, kuri gribēs klausīties un sadzirdēt arī nozaru zinātniekus. Tāpēc uzturam un kopjam Kaspara Buša mantojumu.

LZA korespondētājloceklis, habilitētais mežzinātņu doktors Pēteris Zālītis rakstu par Kasparu Bušu savulaik pabeidzis, citējot Einšteina vārdus, ko viņš, savukārt, esot teicis par kādu savu laikabiedru: "Zinātnes templis var sastapt divas upurētāju kategorijas: vieni atdod savu domāšanas kvintesenci aiz godkārbības, otri darbojas tikai ar utilāru mērķi. Ja pēkšņi no tempļa izraidītu visus, kas pieder šīm abām kategorijām, zinātnes templis būtu gandrīz neapdzīvots, paliktu tikai retie no mūsu priekštečiem un patlaban dzīvojošiem." Taču starp šiem paliekošajiem un priekštečiem jūs sastaptu Kasparu Bušu. Tas ir viņa mūžs!"

Latvijas Zinātņu akadēmijas rīkotajā konkursā "Zinātnes sasniegumi" 2021. gadā Ērikam Hānbergam un Dr. silv. Jurģim Jansonam tika piešķirts atzinības raksts par grāmatu "Silavieši. Stāsti par Latvijas mežu un meža zinātniekiem".

Laikrakstam "Zinātnes Vēstnesis" sagatavoja
LVMI "Silava" direktors Dr. silv. **Jurģis Jansons**

LZA izsludina vārdabalvu konkursu

Turpinājums no 1. lpp.

Iesnietos darbus vērtē katras balvas ekspertu komisija. Izvirzot kandidātus balvai, ekspertu komisijai vienā eksemplārā iesniedzami šādi dokumenti:

- 1) izvirzītāja ieteikums,
- 2) izvirzītais darbs,
- 3) ziņas par autoru (Curriculum vitae), norādot darba un mājas adresi, tālruni, e-pasta adresi,
- 4) autora parakstīta iesniegtā darba īsa anotācija latviešu valodā, darba nosaukums angļu valodā.

Jaunajiem zinātniekiem 2023. gadā LZA piešķirs piecas vārdabalvas:

Ludviga un Māra Jansonu balvu fizikā;
Vitauts Tamuža balvu mehānikā;
Mārtiņa Straumaņa un Alfrēda Ieviņa balvu ķīmijā;
Emilijas Gudrinieces balvu ķīmijā vai ķīmijas tehnoloģijā;
Zentas Mauriņas balvu literatūrzinātnē vai filozofijā un četras jauno zinātnieku balvas.

Balvas uz darbu konkursa pamata tiek piešķirtas maģistriem vai doktorantiem, vai jaunajiem pētniekiem ne vēlāk kā vienu gadu pēc maģistra vai doktora darba aizstāvēšanas. Konkursam var iesniegt darbus, kurus veicis atsevišķs zinātnieks, kurš pieteikuma iesniegšanas brīdī nav vecāks par 30 gadiem. Konkursā iesniedzamie dokumenti:

- 1) motivēts LZA īstenā locekļa, zinātniskā institūta vai augstākās mācību iestādes senāta vai domes ieteikums, kurā dots īss konkurssā iesniedzamā darba vērtējums un jaunā zinātnieka vispārējo zinātnisko aktivitāšu raksturojums;
- 2) konkursa darbs, norādot uz titullapas institūta vai augstskolas nosaukumu, darba nosaukumu latviešu un angļu valodā, autora vārdu, uzvārdu, pilsētu, kur tas veikts, un gadu, darba vadītāju, uz titullapas norādot LZA jauno zinātnieku darbu konkursam;
- 3) darba īsa anotācija (līdz 1 lpp.) latviešu valodā, kuru parakstījis autors;

- 4) publicēto darbu saraksts (ja tādi ir);
- 5) uzziņu lapa par darba autoru: vārds, uzvārds, dzimšanas gads un datums, darba vieta, doktorantūra, maģistrantūra vai to beigšanas gads, mājas un darba pilnas adreses un telefoni, e-pasta adrese.

Konkursā iesnietos darbus vērtē LZA ekspertu komisijas. Godalgotie darbi glabājas Latvijas Universitātes Akadēmiskajā bibliotēkā, pārējos izsniedz autoriem atpakaļ.

Materiāli iesniedzami LZA Zinātniskajā sekretariātā, Akadēmijas laukumā 1, 2. stāvā, 231. istabā, Rīgā, LV-1524, vai attiecīgo zinātņu nodaļās (tālruni uzziņām 67223931, 67223633, 67220725, 67225889) līdz 2022. gada 23. septembrim.

Izvēlei būt par skolotāju vajadzīgs stingrs pamats

Turpinājums no 1. lpp.

Reti kurš students nereaģētu uz šādu atzīnību, tādēļ arī aizrautīgi ķēros klāt. Zinātniskā vadītāja teica, ka aizstāvēšana esot bijusi pārlicinoša, esmu viegli iesaistījusies diskusijā, lai gan bijusi nedaudz liriska. Vārti uz zinātni šķita esam vaļā, jo komisijas ieteikums bija turpināt, bet radās arī dilemma.

Studiju laikā angļu valodas docētāja mani aizveda uz LZA augstceltni, kur strādāja neliela grupu angļu filoloģijas pētnieku; tie negrasījās amatu pamest tikai tāpēc, ka fakultāti ik gadu beidz pāris desmiti absolventu. Plašāku ieskatu dzīves šķautnēs ienesa arī darbošanās LVU Drāmas ansambli ievērojamu teātra mākslinieku vadībā. Pašai izvēle kļuva skaidra. Vēlāk, strādājot par LU docētāju pedagoģijā, saviem svešvalodu fakultātes studentiem, kuri grasījās būt visādu augstu amatu speciālisti un valodas pētnieki un tulkotāji, tikai ne skolotāji, vēl nodomu piepildīšanos, atgādināju, ka pirms tas notiks, tomēr orientēties uz skolu, kur šajā sagatavošanās posmā var nopelnīt dienišķo maizīti.

Jau pirmajā darba gadā skolā tiku iecelta par astongadīgās skolas direktori – viss jauns. Universitātē pedagoģijas kursā bija tikai viena lekcija skolvadībā, kas tomēr deva pārlicību, ka šis darbs ir nozīmīgs un jādara atbildīgi. Viss konkrētais palika apjaušmai, atradumiem un kļūdām, kas lika secināt par nepieciešamām pārmaiņām skolotāju sagatavošanā. Kopš tā laika nepameta jautājums, kur paliek tas, ko piedāvā augstskolu studiju kursi, kā radāms labs mācību process un kā par profesionāliem top diplomēti skolotāji?

Jūs esat stāvējusi pie pedagoģijas zinātnes veidošanās procesiem pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas. Kādi tajā laikā bija svarīgākie uzdevumi?

Esmu pateicīga LU, LZA un LZP vadībai, kas politisko pārmaiņu laikā ticēja, ka mēs, kas nākuši no Padomju laiku sistēmas, spējam pārveidot pedagoģiju kā organizētas izglītības ieguves teoriju un praksi. Pārveidot var tikai to, ko zinām, un izveidot no jauna – zinot to, no kā jāatsakās. Jau 1991. gada augustā lielo politisko pagrieziena dienās pedagoģijas docētāji posās uz stažēšanos Stokholmas Universitātē un Vācijas universitātēs. Tas bija būtisks avots gatavībai pārveidot. Stokholmā pārsteidza pedagoģijas bibliotēka ar ideju bagātību no visas pasaules, kas stiprināja pārlicību par skolotāja un docētāja personisko atbildību par savu izvēli, bet izvēlei ir vajadzīgs stingrs pamats.

Sākām ar pedagoģijas zinātnes priekšmetu – kategoriju, kuru nepēta neviens cits zinātnē. Šī diskusija ir aktīva vēl šodien, jo pētījumi apzināšanai piedāvā aizvien jaunas šķautnes. Toreiz dažu gadu laikā vairāki pedagoģijas pētnieki publicēja rakstus LZP izdevumos. 2001. gadā organizēta personības socializācijas pedagoģiskā nodrošinājuma apspriede LZA Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļā noslēdza vienu posmu un atvēra arī jaunu. Šis fokuss bija un ir izšķirošais pedagoģijas zinātnes attīstībā, īpaši tik ļoti mobilā jomā, kāda ir izglītība. Lai aprobētu mūsu izpratību par pedagoģiju un apliecinātu tās dzīvotspēju, vajadzēja

diskutēt konferencēs, darboties starptautiskos pētījumos.

Domāju, ka šo uzdevumu esmu izpildījusi: 2017. gadā mani uzaicināja piedalīties Oksfordas un Londonas Universitātes septiņu pasaules valstu projektā, kurā risinājās unikāla starptautiska diskusija par izglītības, zināšanu un to ieguves teorijām. Tika publicēts arī raksts par Latvijas pedagoģijas būtību.

Kā izkristalizējās jūsu pētnieciskās intereses? Kas kļuva par nozīmīgāko pētījumu tēmu?

Izglītības ieguves procesa modernizēšana atvēra plašus ceļus Rietumu pieredzes ienākšanai Latvijā, kas uzturēja diskusiju, piemēram, par kategorijām "audzināšana" un "socializēšana". Vienotais katedras, vēlāk institūta, pētnieku kolektīvs palīdzēja noturēt zinātniskā nodola pieeju daudzveidībai. Izpratība par to, ka šis process ir daudzveidīgs un mainīgs, izveidoja pārlicību, ka skolotājs un arī docētājs apzina pedagoģijas pamatnostādnes to radošai izmantošanai. Ne velti S. Hesens (1929) pedagoģiju nosauca par lietojamo filozofiju, kas pēc būtības apvieno milzīgu pedagoģisko paņēmieni daudzveidību. Pedagoģija nav jāierobežo vien ar skolotāja vai docētāja mācīšanu – realitātē to veido skolotāja un skolēna vienota darbošanās ar mācību saturu, balstoties uz procesa iekšējām sakarībām.

Kāpēc šī tēma pedagoģijas zinātnei Latvijā un pasaulē ir svarīga?

Neraugoties uz to, ka mainījās skolotāja un docētāja darbības akcenti par labu skolēna un studenta patstāvībai, skolotājs un docētājs lielā mērā ir un paliek palīgs, kurš notur mācību un studiju procesa kvalitātes latīņu, palīdzot aizpildīt plaisu starp *zinu*, *varu* un *jāzina*, *jāvar*. Uz studentu centrēta procesa ideja ir plaši iegājusi izglītības jomā kā lozungs, bet reāli skolotājam un docētājam var noderēt pētījumi, kuri paver skaidrību, kā pilnveidot skolēna vai studenta mācīšanos, kurā viņš pats var sevi attīstīt. Jebkurš pētījums, kas palīdzēs izprast un slīpēt skolotāja un docētāja profesionālo gudrību, būs noderīgs, lai palīdzētu skolēnam un studentam efektīvāk darīt pašam un vērtēt savus sasniegumus jaunai perspektīvai. Mainīgā sociālajā vidē tas nav viegli izdarāms. Tāpēc Rietumu universitātes pastāvīgi pēta pedagoģisko procesu un tā vidi, lai palīdzētu skolotājiem un docētājiem operatīvi un pēc iespējas atbilstīgāk skolēnu un studentu vajadzībām veidot pedagoģiskā procesa iekšējās sakarības.

Viena no nozīmīgākajām jūsu darbības šķautnēm bija starptautisko kontaktu veidošana un Latvijas pedagoģijas zinātnieku tīklošanās. 2001. gadā noorganizējāt pirmo liela mēroga starptautisko konferenci. Kā tas izdevās?

Docētājiem prasīja un joprojām pamatoti prasa publikācijas, kas veido un demonstrē viņu profesionāli pedagoģisko domu. Tāpat kā mani kolēģi, esmu gājusi cauri vismaz trim viegli identificējamiem posmiem, kas raksturo docētāju un pētnieku atpazīstamību plašākā mērogā. Nācās

piedzīvot izdevēja atbildi uz nosūtīto rakstu: "Paldies par Jūsu interesi, piedāvātais temats ir ļoti nozīmīgs, bet diemžēl nav mūsu izdevuma plānā. Rakstiet vēl." Tas patiesībā nozīmēja: "Jūsu rakstam nav vēlāmā dziļuma un konteksta." Tas arī nozīmēja, ka vajadzīgi pētījumi un atbilstīga diskusiju bāze ne tikai ārpus Latvijas, bet plaša pilnveidošanās iespēja tepat Latvijā. Vajadzīgi arī atbalstoši Rietumu kolēģi, ko visātrāk var iegūt darbojoties asociācijās. Tajās apvienojušies entuziasti, kas gatavi palīdzēt, daloties ar savu atpazīstamību un neliedzot publicēties viņiem līdzās Eiropas un ASV izdevumos. Sapratu, ka mans uzdevums ir radīt plašāku publicitātes iespēju ne tikai docētājiem, bet galvenokārt doktorantiem. Tieši doktorantūrā aug universitāšu un lielā mērā visas izglītības nākotne. Eiropas skolotāju izglītības asociācijas (ATEE) valde piekrita tās paspārnē Baltijas valstīs organizēt ikgadēju konferenci. Kopš 2001. gada šīs konferences ienāca Latvijā kā regulārs asociācijas un LU kopdarbs, ātri iegūstot starptautiskas diskusiju platformas atpazīstamību, ko organizē nu jau nākamā pedagoģijas zinātnieku paaudze. Šīs konferences (vienotībā ar nepārtrauktu projektu pētniecisko bāzi) aizveda līdz trešajam atpazīstamības posmam – izdevniecības sāka aicināt rakstīt.

Atskatoties uz paveikto, par ko ir vislielākais gandarījums un ko jūs novēlētu jaunajiem pedagoģijas zinātniekiem?

Mani vienmēr vadījis jautājums: "Vai tas, ko es daru, kādam būs vajadzīgs un noderīgs izmantošanai vai vismaz jaunas idejas radīšanai?" Liels gandarījums ir par to, ka grūtajos Latvijas izglītības un pedagoģijas zinātnes tapšanas laikos varējām noturēties nepazuduši pieeju jūrā, ka padarītais nav zudis vai kļuvis nevajadzīgs. Priecājos, ka manas paaudzes pieredze palīdzēja izaukt gudrai un izdarīgai nākamajai zinātnieku paaudzei. Viņiem novēlētu strādāt godīgi, lai no tā labums sev un citiem, lai pētījumi palīdzētu skolotājiem un docētājiem veidot savu pedagoģisko pārlicību, savu mūsdienīgu profesionālo filozofiju stabilai izvēlei praktiskajā darbā.

Īsbiogrāfija:

Pedagoģijas habilitētā doktore, valsts emeritētā zinātniece, LU emeritētā profesore, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas Goda profesore. Akadēmiskās un pētnieciskās intereses saistītas ar studiju procesu, skolotāju pedagoģisko izglītību, pedagoģiju kā izglītības ieguves teoriju un praksi, pēdējos gados arī ar transformējošo digitālo mācīšanos. Ilggadēja eksperte Latvijas Zinātnes padomē (LZP) un LU Pedagoģijas promocijas padomes priekšsēdētāja, LU sērijas "Pedagoģija un skolotāju izglītība" galvenā redaktore, Eiropas skolotāju izglītības asociācijas (ATEE) Administratīvās komitejas locekle, ASV Izglītības pētnieku asociācijas (AERA) locekle. Kopš 1991. gada aizstāvēti 25 vadītie promocijas darbi, nepārtraukta darbība LZP un starptautiskajos projektos; vairāk nekā 80 publikācijas, t. sk. indeksētas nozīmīgās datu bāzēs (Hirsh indekss – 4).

Laikrakstam "Zinātnes Vēstnesis" sagatavoja
LZA korespondētājlocekle **Zanda Rubene**

Veikti grozījumi Fundamentālo un lietišķo pētījumu projektu 2022. gada atklātā konkursa nolikumā

Turpinājums no 1. lpp.

Būtiskākais precizējums skar pilna laika ekvivalenta (PLE) formulējumu studējošajiem. Nolikumā precizēts, ka visu studējošo kopējā slodze visā projekta īstenošanas laikā ir ne mazāka kā 3,0 PLE, ievērojot, ka studējošais ir nodarbināts projektā ar vismaz 0,25 PLE attiecīgajā projekta īstenošanas posmā.

Tāpat arī "Projekta iesnieguma" D un E daļā tiek norādīti vienīgi projekta vadītāja un galveno izpildītāju vārdi.

Precizētās dokumentu redakcijas pieejamas LZP tīmekļvietnē.

LZP atgādina, ka 5., 6. un 7. jūlijā tiek rīkoti informatīvie semināri par Fundamentālo un lietišķo pētījumu projektu 2022. gada atklātā konkursa projektu pieteikumu iesniegšanu.

Vairāk informācijas: www.lzp.lv

Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts
lūdz Jūs pagodināt ar savu klātbūtni

**V Starptautiskais Ekonomikas Forums
"KRĪZE KĀ STIMULS IZMAIŅĀM:
CILVĒKS. DABA. UZŅĒMĒJDARBĪBA"**

2022. gada 30. jūnijā
Latvijas Zinātņu akadēmijā,
Akadēmijas laukumā 1, Rīgā, Latvijā

Informācija un reģistrācija: Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts:
e-pasts: info@economicforum.lv; tālr.: +371-20207092, www.economicforum.lv

! Lūdzam Jūs apstiprināt dalību līdz 25.06.2022

PATRONI & ATBALSTĪTĀJI

IMT

ATBALSTĪTĀJI UN PARTNERI

LLMZA apvieno stipru nacionālo zinātni

Turpinājums no 1. lpp.

Pasākumā tika prezentēts trešās desmitgades izdevums "LLMZA Anno 1992. Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmija 2012–2022" (ar jubilejas piesitienu), kā arī "Interframe-LV" monogrāfija "Latvijas spēks ilgi pastāvēt" un tās tulkojums angļu valodā – "The strength of Latvia for the long-term development". Monogrāfijā kā projekta ieguvums uzsvērti arī 8 izstrādātie promocijas darbi, un LLMZA ikgadējo "Altum" balvu par promocijas darbu "Teritorijas konkurētspēja viedās uzņēmējdarbības attīstībai Pierīgas reģionā" saņēma projekta dalībniece, bijusī LLMZA zinātniskā sekretāre Ph. D. Ligita Āzena, bet Benjamina Treija balvu par darbu "Cilvēku ar invaliditāti nodarbinātību ietekmējošo faktoru analīze Latvijā" – tagadējā LLMZA zinātniskā sekretāre Ph. D. Zaiga Oborenko.

Kā LLMZA jaunā izdevuma ievaduzrunā uzsvēris zemkopības ministrs Kaspars Gerhards, Latvijas valsts attīstībā būtiska loma ir stiprai nacionālajai zinātni, pētījumi ļauj objektīvi un datus balstīti saskatīt izaicinājumus, zinātnieku piedāvātie risinājumi sniedz iespējas gan pārvarēt šos izaicinājumus, gan kopumā sekmē Latvijas ekonomikas un tautsaimniecības izaugsmi, tāpēc Zemkopības ministrija (ZM) turpina atbalstīt lauksaimniecības un meža zinātni un pētniecību Latvijā. Šī zinātnes un prakses sadarbības līnija caurvija visu pasākumu.

Finanšu institūcijas "Altum" balvu par projekta "Interframe-LV" laikā pabeigto un aizstāvēto promocijas darbu saņēma projekta dalībniece, bijusī LLMZA zinātniskā sekretāre Ph. D. Ligita Āzena (vidū), foto kopā ar sava darba vadītāju LLMZA prezidenti akademiķi Baibu Rivžu un "Altum" Zemgales reģiona vadītāju Māriņu Lazdiņu. Foto: LLU arhivs

Sadarbībā sasniegts, ka nav kopējo jaudu bremzējoša vājākā posma

LZA jeb "lielās" akadēmijas vārdā "mazo" akadēmiju uzrunāja LZA viceprezidents, Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas priekšsēdētājs akademiķis Guntis Zemītis, uzsverot abu zinātnisko institūciju partnerību un kopīgos darbus Latvijas ekonomikas vienas no balstnozāres – lauksaimniecības un mežsaimniecības – nodrošināšanā ar zinātnes resursiem, t. sk. LZA tās ģenerālsēdētārs akademiķis Baiba Rivža personā ir vadījusi projektu "Interframe-LV". Tajā LZA un LLU zinātnieku grupa ir pētījusi bioekonomikas, aprites ekonomikas, zaļās ekonomikas un digitalizācijas ietekmi uz ilgtspējīgu valsts izaugsmi un piedāvājusi Latvijas ilgtspējas modeļus (par to lasāms monogrāfijā). Lauksaimniecības organizāciju sadarbības padomes (LOSP), kuras dalībniece LLMZA ir jau desmit gadus, pārstāvji – LOSP valdes priekšsēdētājs Edgars Treibergs un ģenerāldirektors Guntis Vilnītis, Latvijas Zemnieku federācijas valdes priekšsēdētāja Agita Hauka – izcēla domu, ka katra organizācija ir stipra tāpēc, ka darbojas kopā ar citām, apvienojot spēkus, un nav tāda vājākā posma, kas vilktu uz leju kopējo jaudu. Sveicot LLMZA jubilejā, Edvards Ratnieks no ZM zinātniekiem vēlēja spēku izturēt arī birokrātiskās procedūras, lai gūtu resursus sirdij tuvajai pētniecībai.

LLMZA kā savu uzticamo sadarbības partneri un atbalstītājus zinātniski pamatota viedokļa veidošanā un pūšanā sveica LOSP pārstāvji (no labās): LOSP valdes priekšsēdētājs Edgars Treibergs, LOSP ģenerāldirektors Guntis Vilnītis, Latvijas Zemnieku federācijas valdes priekšsēdētāja Agita Hauka; aktuālie kopīgie izaicinājumi – panākt, lai pārtikai tiktu noteikta 5% PVN likme un lai pārtika tiktu atzīta par valsts stratēģisko resursu. Foto: LLU arhivs

LLMZA veidošanas pirmsākumus atmiņā atsauc LLMZA pirmais prezidents emeritētais zinātnieks Voldemārs Strīķis, kura kā vienlaikus Latvijas parlamenta deputāta (piedalījās arī vēsturiskajā 4. maija balsojumā par Latvijas neatkarības atjaunošanu) un LLU rektora vadībā tika izveidota šī nozares zinātni apvienošā institūcija. Arī LLMZA radīšanu var uzskatīt par reformu – līdzās daudzām citām lauksaimniecības un mežsaimniecības reformām. Tāpēc neiztika arī bez pretestības, bet ideju atbalstīja toreizējais zemkopības ministrs Dainis Čēģers, tagadējais LLMZA Inženierzinātņu nodaļas loceklis. Kā viņš atcerējās savā uzrunā, negāja viegli, lai panāktu valdības lēmumu par jaunās zinātniskās institūcijas veidošanu, taču LLMZA ar 5 nodaļām (Lauksaimniecības zinātņu, Agrārās ekonomikas zinātņu, Mežzinātņu, Inženierzinātņu, Pārtikas un veterinārinženierzinātņu) ir darbos parādījusi, ka pirms 30 gadiem ir pieņemts pareizs lēmums.

Kļūt par bioekonomikas vēstniekiem

ZM valsts sekretāra vietniece Dace Arāja ar priekšlasījumu "Zinātne – atbalsts un ieguvumi lauksaimniecības un meža nozares attīstībai" iezīmēja kopējo ainu, kādi pārmaiņu uzdevumi, galvenokārt Eiropas Savienības zaļā kursa (*green deal*) kontekstā tuvākajā (2030. gads) un tālākajā (2050. gads) perspektīvā, veicami praktiskiem sadarbībā ar zinātniekiem. Starp tiem ir Latvijā daudz apspriestie un sabiedrībā pretrunīgi vērtētie zaļā kursa virzieni, piemēram, tīra enerģija, energoefektivitāte, biodaudzveidība, videi nekaitīga rūpniecība, nulles piesārņojums, ilgtspējīgs finansējums un investīcijas ilgtspējīgā mobilitātē. Tas kopumā nozīmē – pētniecībā balstītam zaļajam kursam jāpanāk ekonomikas, sabiedrības attīstības un vides saglabāšanas līdzsvars, proti, jātiek īstenoti ilgtspējīgi aprites bioekonomikai. Ne velti LLMZA viceprezidente akademiķe Irina Pilvere rakstā jaunajā LLMZA izdevumā bioekonomiku ir atzinusi par LLMZA darbības prioritāti, savukārt otrs viceprezidents akademiķis Īzaks Rašals šajos procesos izcēlis tieši nacionālās zinātnes lomu. Latvijā 2019. gadā lauksaimniecība siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijās devusi ~20% (visvairāk lauksaimniecības dzīvnieku zarnu fermentācijas procesi, lauksaimniecības augsnes un kūtsmēslu apsaimniekošana), un tas ir ārpus emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ne-ETS) un neieskaitot zemes izmantošanu, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektoru (ZIZIMM). Kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) Latvijas Stratēģiskajā plānā starp SEG mazināšanai pasākumiem minēti, piemēram, tieša organiskā mēslojuma iestrāde augsnē, augsni saudzējoša lauksaimniecības prakse, uzlabota dzīvnieku ēdināšana, uzlabota kūtsmēslu apsaimniekošana, ražojot biogāzi saimniecības vajadzībām.

ES programmā "Apvārsnis Eiropa 2021–2027" zinātnieku iesaistītais paredzētais budžets ir 95,5 milj. eiro. Tematiskajā klasterī "Pārtika, bioekonomika, dabas resursi, lauksaimniecība un vide" 2023.–2024. gadā ir arī pieteiktas 4 partnerības (Eiropas Komisijas un publiskā/privātā sektora sadarbība svarīgāko zinātnes jautājumu risināšanā, tas ļauj kolektīvi paveikt to, ko valsts viena nevar) – datu lauksaimniecība, agroekoloģijas dzīvās laboratorijas un pētniecības infrastruktūras, dzīvnieku veselība un labturība, drošas un ilgtspējīgas pārtikas sistēmas. Līdzīgi tiek paredzētas "Apvārsnis Eiropa" misijas – darbību kopums (pētniecības projekti, likumdošanas iniciatīvas u. c.) un spēku apvienošana lielu mērķu sasniegšanai. Par ilgtspējīgu aprites bioekonomiku ir jāveido starpdisciplināras mācību programmas; jāpalielina vides apziņa, jāpalīdz cilvēkiem izprast dabas procesus, izejvielu iegūšanu un to ietekmi; ir jāpanāk zinātniski pamatots līdzsvars. Lai arī Eiropas Komisijas nesenaicinājums kļūt par bioekonomikas vēstniekiem bija mērķēts uz jauniešiem ar pieredzi vai interesi bioekonomikā un ar to saistītās jomās (pārtikas sistēmas, mežsaimniecība, klimata pārmaiņas, zilā ekonomika u. c.), tas ir attiecināms uz daudz plašāku zinošu cilvēku loku, arī zinātniekiem.

Jāpanāk 5 procentu PVN likme pārtikas produktiem

LLMZA prezidente Baiba Rivža, rezumējot paveikto īpaši beidzamajā desmitgadē un iepazīstinot ar veicamajiem darbiem, izcēla arī vietējo un starptautisko sadarbību ar ZM, LZA, LLU, LOSP, Latvijas Lauksaimniecības zinātnisko iestāžu Direktoru padomi, Ziemeļvalstu Lauksaimniecības zinātnes asociāciju (NJE, *Nordic Association of Agricultural Science*), Eiropas Lauksaimniecības, pārtikas un dabaszinātņu akadēmiju apvienību (UEAA, *Union of European Academies for Sciences applied to Agriculture, Food and Nature*) u. c. Šogad tāpat kā iepriekšējos gados parakstīts ZM, LZA un LLMZA sadarbības līgums. Tiek īstenota kopdarbība nozares zinātnes sasniegumu popularizēšanā, konkursa "Sējējs" zinātnes sadaļā nominēto kandidātu vērtēšanā (šogad vērtēšanas rezultāti jāiesniedz līdz 2022. gada 22. jūlijam, jo noslēguma pasākums notiks jau 22. septembrī), jauno zinātnieku darbu konkursā "Ražas svētki Vecaucē". Līdzās tam tiek sekmēta lauksaimniecības, veterinārmedicīnas, pārtikas, agrārās ekonomikas, inženierzinātņu un meža nozares zinātnieku iesaiste prioritārajās pētniecības virzienos fundamentālajā un lietiskajā zinātnē, kā arī Latvijas zinātnieku dalība starptautiskās pētījumu programmās, piemēram, ZM atbalstītais ERA-Net ir vārti uz starptautiskiem projektiem.

LLMZA Lauka izmēģinājumu un laboratoriju eksperimentu skatei – konkursam jau izveidots šigada laika grafiks, un noteiktajos datumos jūnijā – septembrī žūrija tāpat kā citgad ieradīsies zinātniskajās institūcijās neatkarīgi no laika apstākļiem: "Gaidiet mūs saules svelmē vai negaisā!" (LLU Zemkopības zinātniskajā institūtā, Agroservisu un ekonomikas institūts (AREI), Priekuļu pētniecības centrā, Dārkopības institūtā (DI) u. c.). Sadarbībā ar LOSP izaicinājums ir panākt, lai valdība, Saeima šajos sarežģītajos, būtībā kara, apstākļos godprātīgi izvērtē PVN samazināšanas pārtikai "no lauka līdz galdam" ietekmi uz Latvijas iedzīvotāju labklājību, valsts budžeta PVN saldo un groza PVN likumu, pārtikai nosakot 5% PVN likmi. Kā arī – pārtika ir jāatzīst par valsts stratēģisko resursu, kas ir primāri aktuāli valstī miera vai kara apstākļos. Zinātnieki ir gatavi piedalīties noteikumu izstrādē pārtikas iepirkumam valsts stratēģiskajām rezervēm.

Prezentēta projekta "Interframe-LV" monogrāfija latviešu un angļu valodā

Pirmoreiz līdz plašākai auditorijai nonāca projektā "Interframe-LV" sagatavotā autoru kolektīva zinātniskā monogrāfija Dr. habil. oec. Baibas Rivžas redakcijā "Latvijas spēks ilgi pastāvēt" un tās tulkojums angļu valodā – "The strength of Latvia for the long-term development", 480 lapaspaušu apjomīgi sējumi ar plašu pētījumus iegūtu faktoloģisko materiālu, zinātnieku

secinājumiem un ieteikumiem, kā arī ekspertu viedokļiem. Monogrāfija ir izmantojama lēmumu pieņemšanā dažāda līmeņa pārvaldībā, politikas dokumentu izveidē, izglītības sistēmā, NVO darbā u. c.

Projektā pārstāvēto LLMZA, LZA un LLU zinātnieku grupas vadītāja prof. Dr. oec. Andra Zvirbule, stāstot par projekta norisi, tematiku un attiecīgi monogrāfijas saturu, uzsvēra, ka jūt vēl lielāku gandarījumu par paveikto kontekstā ar ZM pārstāves priekšlasījumu, jo "Interframe-LV" ir pētīti un grāmatā "Latvijas spēks ilgi pastāvēt" jau iekļauti daudzi minētie aktuālie jautājumi – digitalizācijas ietekme uz tehnoloģiju un sociālo attīstību, klimata pārmaiņas, zaļais kurss un ilgtspējīga aprites bioekonomika, sabiedrības un ģeogrāfiskās noslāņošanās pārvarēšana u. c.

Monogrāfija latviešu un angļu valodā tika prezentēta arī Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijā Latgalē 8. jūnijā; Liepājas Universitātē Kurzemē 14. jūnijā, jo projektā piedalījās arī reģionālo augstskolu pētnieki; un vēl ir priekšā grāmatas atvēršana Rīgā LZA 30. jūnijā "Interframe-LV" kopā ar LZA Ekonomikas institūtu organizētajā V Starptautiskajā Ekonomikas forumā "Krize kā stimuls izmaiņām. Cilvēks. Daba. Uzņēmējdarbība".

Benjamina Treija balvu par projekta "Interframe-LV" laikā pabeigto un aizstāvēto promocijas darbu saņēma tagadējā LLMZA zinātniskā sekretāre Ph. D. Zaiga Oborenko (pirma no labās), foto kopā ar sava darba vadītāju akademiķi Baibu Rivžu un LLU rektori, LLMZA viceprezidenti akademiķi Irinu Pilveri. Foto: LLU arhivs

Balvas un atzinības, LLMZA jaunie locekļi

Līdzās jau iepriekš pieminētajiem apbalvojumiem vēl citi LLMZA pārstāvji jubilejas gadā var lepoties ar balvām un atzinībām. Tā Kaspars Buša balva meža ekoloģijā un mežkopībā piešķirta LVMI "Silava" direktoram Dr. silv. Jurgim Jansonam; Arvida Kalniņa balva mežzinātnē, koksnes pētniecībā un pārstrādē – Dr. sc. ing. Ziedonim Sarmulim; LZA Jauno zinātnieku balva – Mg. silv. Valteram Samarikam.

Starp LZA 2021. gada zinātnes sasniegumu laureātiem iekļauti: Dr. agr. Sanita Zute, Dr. sc. ing. Vita Šterna, Dr. agr. Imants Jansons, Dr. agr. Inga Jansone, Dr. agr. Māra Bleidere, Dr. agr. Lilija Degola, Dr. oec. Andris Miglavs, Dr. oec. Alberts Auziņš, Dr. oec. Agnese Krieviņa, Mg. sc. soc. Ieva Leimane – par jaunām tehnoloģijām un ekonomiski pamatoti risinājumiem vietējās lopbarības ražošanai cūkkopībā; Dr. chem. Dzintars Začs, Dr. chem. Ingus Pērkonis, Elīna Pasečnaja, Elīnora Abdulajeva, Dr. chem. Vadims Bartkevičs, Dr. chem. Arturs Viksna – pirmo reizi izpētīta noturīgo organisko piesārņotāju sastopamība Baltijas jūras reģiona apkārtnē vides objektos pārtikas produktos.

LZA atzinības raksti 2021 piešķirti: 29 autoru kolektīvam par pētījumu, kas apkopots monogrāfijā Dr. oec. Irinas Pilveres redakcijā "Vietējo pārtikas ķēžu pārstrukturizēšana un noturības stiprināšana krīzes un pēckrīzes laikā Latvijā"; Dr. silv. Jurgim Jansonam un rakstniekam Ērikam Hānbergam par grāmatu "Silavieši. Stāsti par Latvijas mežu un meža zinātniekiem"; Dr. sc. ing. Leonardam Līpiņam par pētījumiem, kas apkopoti grāmatā "Koksnes mācība".

"Ražas svētki Vecaucē 2021" uzvarētājas ir LZA Lauksaimniecības un meža zinātnes nodaļas (LMZN) un LLMZA jaunās pētnieces un viņu zinātniskie vadītāji: Mg. agr. Irina Sivicka "Ēteriskās eļļas satura izmaiņas raudenes kloniem pa gadiem", zin. vad. Dr. agr. Aleksandrs Adamovičs; Mg. agr. Agrita Svarta "Ziemas kviešu lapu slimību ietekme uz ražu", zin. vad. Dr. agr. Gunita Bimšteine. Starp konkursa "Sējējs 2021" laureātiem ir LZA LMZN un LLMZA pētnieki: balva "Par mūža ieguldījumu lauksaimniecībā" – Mg. agr. Vijai Strazdiņai, ziemas kviešu selekcijas grupas vadītājai AREI Stendes pētniecības centrā; balva nominācijā "Zinātne praksē un inovācijas" Dr. agr. Dzintarī Dēķenai par promocijas darbu "Plūmju potcelmu ietekme uz šķirņu ziemcietību un ražu", zin. vad. LLU prof. Dr. agr. Ina Alsiņa.

Balsošanai tika izvirzītas un apspriestas LLMZA jaunu locekļu kandidatūras un pasniegti diplomu 2021. gada 10. septembra kopsapulcē ievēlētajiem LLMZA locekļiem. Tā Agrārās ekonomikas zinātņu nodaļā – diploms pētniecībai Dr. sc. administr. Ievai Brenci un Ph. D. Tatjanai Pivacai (ārzejmu locekļi), šogad jaunievēlēja Dr. sc. soc. Dina Bite, Dr. biol. Gurams Aleksidze (ārzejmu locekļi); Lauksaimniecības zinātņu nodaļā – diploms Dr. agr. Inga Jansonei, jaunievēlēja Ph. D. bioloģijā Inga Moročko-Bičevska; Mežzinātņu nodaļā – diploms Dr. sc. ing. Dacei Cīrulei, jaunievēlēja Dr. biol. Dārta Kļaviņa; Pārtikas un veterinārmedicīnas zinātņu nodaļā – diploms Dr. vet. med. Margaritai Terentjevai, jaunievēlēs Dr. sc. ing. Ingmars Cinkmanis; Inženierzinātņu nodaļā – diploms Ph. D. Artūram Veinbergam, jaunievēlēs Dr. sc. ing. Raimunds Šeļegovskis; goda locekles diplomu saņēma Dr. oec. Tamāra Grizāne.

Laikrakstam "Zinātnes Vēstnesis" sagatavoja **Ausma Mukāne**

AIZSTĀVĒŠANA

2022. gada 26. maijā Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas Izglītības zinātņu promocijas padomes atklātā sēdē **MĀRTIŅAM SPRIDZĀNAM** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) izglītības zinātnēs nozarē (militārās) pedagoģijas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 5, pret – 0, atturas – 0.

2022. gada 27. maijā Vidzemes Augstskolas Elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju promocijas padomes atklātā sēdē **MĀDARAI PRATAI** (*Madara Pratt*) tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju nozarē. Balsošanas rezultāti: par – 9, pret – 0, atturas – 0.

2022. gada 27. maijā Vidzemes Augstskolas Elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju promocijas padomes atklātā sēdē **OSKARAM JAVAM** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju nozarē. Balsošanas rezultāti: par – 9, pret – 0, atturas – 0.

2022. gada 3. jūnijā Latvijas Lauksaimniecības universitātes Ekonomikas un uzņēmējdarbības nozares promocijas padomes atklātā sēdē **AIJAI PILVEREI** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) ekonomikas un uzņēmējdarbības nozarē. Balsošanas rezultāti: par – 7, pret – 0, atturas – 0.

2022. gada 3. jūnijā Rīgas Tehniskās universitātes promocijas padomes "P-08" atklātā sēdē **INGAI VAGALEI** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju nozares elektrosakaru apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 13, pret – 0, atturas – 0.

2022. gada 7. jūnijā Biznesa, mākslas un tehnoloģiju augstskolas "RISEBA" Ekonomikas un uzņēmējdarbības zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē **ANŽELIKAI SMAGINAI** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) ekonomikā un uzņēmējdarbībā, uzņēmējdarbības vadības apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 8, pret – 0, atturas – 0.

2022. gada 10. jūnijā Rīgas Tehniskās universitātes promocijas padomes "P-08" atklātā sēdē **DENISAM KOLOSOVAM** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju nozares ķēžu un signālu apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 10, pret – 0, atturas – 0.

2022. gada 10. jūnijā Rīgas Tehniskās universitātes promocijas padomes "P-08" atklātā sēdē **JĀNIM EIDAKAM** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju nozares ķēžu un signālu apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 12, pret – 0, atturas – 0.

2022. gada 16. jūnijā Latvijas Lauksaimniecības universitātes Pārtikas un dzīvnieku tehnoloģijas promocijas padomes atklātā sēdē **INGAI ŠARENKOVAI** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) pārtikas un dzīvnieku tehnoloģijās. Balsošanas rezultāti: par – 7, pret – 0, atturas – 0.

2022. gada 16. jūnijā Latvijas Lauksaimniecības universitātes Pārtikas un dzīvnieku tehnoloģijas promocijas padomes atklātā sēdē **ILZEI LAUKALĒJAI** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) pārtikas un dzīvnieku tehnoloģijās. Balsošanas rezultāti: par – 7, pret – 0, atturas – 0.

2022. gada 17. jūnijā Latvijas Lauksaimniecības universitātes Ekonomikas un uzņēmējdarbības nozares promocijas padomes atklātā sēdē **DACEI ŠTEFENBERGAI** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) ekonomikas un uzņēmējdarbības nozarē. Balsošanas rezultāti: par – 9, pret – 0, atturas – 0.

2022. gada 17. jūnijā Latvijas Lauksaimniecības universitātes Ekonomikas un uzņēmējdarbības nozares promocijas padomes atklātā sēdē **INAI GUDELEI** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) ekonomikas un uzņēmējdarbības nozarē. Balsošanas rezultāti: par – 8, pret – 0, atturas – 0.

2022. gada 20. jūnijā Latvijas Lauksaimniecības universitātes Veterinārmedicīnas zinātņu nozares promocijas padomes atklātā sēdē **ASTRAI ĀRNEI** tika piešķirts zinātniskais doktora grāds (*Ph. D.*) veterinārmedicīnas zinātnēs nozarē. Balsošanas rezultāti: par – 8, pret – 0, atturas – 0.

2022. gada 15. jūlijā plkst. 14.00 Latvijas Universitātes (LU) Socioloģijas un sociālā darba, politikas zinātnes un plašsaziņas līdzekļu un komunikācijas zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē LU Sociālo zinātņu fakultātē Rīgā, Lauvas ielā 4, 210. auditorijā **ANETE BUTKĒVIČA** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu "Salīdzinošais pētījums par skolotāju formatīvās vērtēšanas sasaisti ar profesionālo pilnveidi Latvijā, Somijā un Kalifornijā" (*Linking teacher formative assessment with professional development: Comparative study of Latvia, Finland and California*) zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai socioloģijā un sociālajā darbā.

Recenzenti: *Dr. sc. soc.* Līga Rasnača (Latvijas Universitāte), *Dr. phil.* Lolita Vilka (Rīgas Stradiņa universitāte), *Dr. sc. soc.* Ginta Kronberga (Latvijas Lauksaimniecības universitāte).

Ar promocijas darbu iespējams iepazīties LU bibliotēkā Rīgā, Raiņa bulvārī 19, un LU Sociālo zinātņu fakultātes tīmekļvietnē: <https://www.szf.lu.lv/petnieciba/promocijas-darbi/>.

2022. gada 26. jūlijā plkst. 11.00 Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmijas (LSPA) Veselības un Sporta zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Brīvības gatvē 333, 205. auditorijā **EINĀRS PIMENOVS** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu "Džudo sarežģīto un daudzveidīgo stāvus ciņas pamattehnikas paņēmieni mācīšanās optimizācija 7-12 gadus veciem džudistiem" zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai Veselības un sporta zinātnēs nozarē sporta pedagoģijas apakšnozarē.

Recenzenti: *Dr. habil. paed.* Antanas Skarbalis (Lietuvas Sporta universitāte, Lietuva), *Dr. med.* Anita Villerušā (Rīgas Stradiņa universitāte), *Dr. paed.* Juris Grants (Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija).

Ar promocijas darbu var iepazīties LSPA Sporta nozares bibliotēkā un tīmekļvietnē www.lspa.lv.

2022. gada 3. augustā plkst. 14.00 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Vides inženierijas un enerģētikas nozares promocijas padomes "P-19" atklātā sēdē Rīgā, Āzenes ielā 12/1, 115. auditorijā **AGITA GANCONE** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu "Virzība uz rezultātiem balstītu lauksaimniecības sektoru un klimata mērķiem" (*Transition Towards Result Based Agriculture Sector and Climate Targets*) zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai.

Recenzenti: *Dr. sc. ing.* Ainis Lagzdīņš (Latvijas Lauksaimniecības universitāte), *Dr. sc. ing.* Ilze Dzene (Kaseles Universitāte, Vācija), *Ph. D. Stelios Rozakis* (Krētas Tehniskā universitāte, Grieķija).

Ar promocijas darbu un kopsavilkumiem var iepazīties Latvijas Nacionālajā digitālajā bibliotēkā, RTU tīmekļvietnē: <https://ortus.rtu.lv>, RTU e-grāmatu platformā: <https://e-books.rtu.lv/>, kā arī RTU tīmekļvietnē: www.rtu.lv (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi).

2022. gada 25. augustā plkst. 13.00 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju zinātnes nozares promocijas padomes "P-05" atklātā sēdē Rīgā, Āzenes ielā 12/1, 306. auditorijā **LIGA KUREVSKA** aizstāvēs promocijas darbu "Regulējuma izveide pieprasījumu reakcijas pakalpojumu integrācijai Baltijas elektroenerģijas tirgos" (*Designing regulatory framework for demand response service integration in Baltic electricity markets*) zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai.

Recenzenti: *Dr. sc. ing.* Ļubova Petričenko (RTU), *Dr. sc. ing.* Saulius Gudzius (Kaunās Tehnoloģiskā universitāte, Lietuva), *Dr. sc. ing.* Jūlija Matevosjana (Enerģētikas sistēmu integrācijas grupa, ASV).

Ar promocijas darbu un kopsavilkumiem var iepazīties Latvijas Nacionālajā digitālajā bibliotēkā, RTU tīmekļvietnē: <https://ortus.rtu.lv>, RTU e-grāmatu platformā: <https://e-books.rtu.lv/>, kā arī RTU tīmekļvietnē: www.rtu.lv (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi).

2022. gada 29. augustā plkst. 14.00 Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) Vides inženierijas un enerģētikas nozares promocijas padomes atklātā sēdē Jelgavā, J. Čakstes bulv. 5, Tehniskās fakultātes 429. auditorijā **ALEKSEJS GEDZURS** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu "Asinhrono elektrodzinēju termiskā stāvokļa noteikšanas risinājumi to ekspluatācijas drošuma paaugstināšanai" zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai vides inženierijā un enerģētikā.

Recenzenti: *Dr. sc. ing.* Aivars Āboltiņš (LLU), *Dr. habil. sc. ing.* Antans Sauļus Sauhats (Rīgas Tehniskā universitāte), *Dr. Andres Annuk* (Igaunijas Dzīvības zinātņu universitāte, Igaunija).

Ar promocijas darbu var iepazīties LLU Fundamentālajā bibliotēkā Jelgavā, Lielajā ielā 2, un tīmekļvietnē: <http://llu.llu.lv>.

2022. gada 6. septembrī plkst. 16.30 Latvijas Universitātes (LU) Valodniecības un literatūrzinātnes un mūzikas, vizuālo mākslu un arhitektūras nozaru promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Visvalža ielā 4A, Humanitāro zinātņu fakultātē, 402. auditorijā **LĪGA ROMĀNE-KALNIŅA** aizstāvēs promocijas darbu "Nacionālās identitātes veidošana un atspoguļojums Baltijas valstu prezidentu runās – korpusā balstīta kritiskā diskursa analīze" zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai valodniecībā un literatūrzinātnē.

Recenzenti: *Dr. habil. philol.* Ina Druvieta (LU), *Dr. habil. philol.* Dace Markus (Liepājas Universitāte), *Dr. philol.* Jānis Silis (Ventspils Augstskola).

Ar promocijas darbu var iepazīties LU Daudznozaru bibliotēkā un Humanitāro zinātņu fakultātes 304. telpā. Lai pieteik- tos dalībai sēdē, rakstīt uz: iveta.narodovska@lu.lv.

2022. gada 9. septembrī plkst. 10.30 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Materiālzinātnes nozares promocijas padomes "P-02" atklātā sēdē Rīgā, Paula Valdena ielā 3/7, 272. auditorijā **EDGARS KUKA** aizstāvēs promocijas darbu "Rūpnieciski veidojušos termiski modi cētas koksnē atlikumu izmantošana koksnē polimēra kompozītu iegūšanai" (*Use of industrially produced thermally modi ed wood residues for production of wood plastic composites*) zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai materiālzinātnēs.

Recenzenti: *Dr. chem.* Ingars Reinholds (Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts "BIOR"), *Dr. sc. ing.* Jānis Rīžikovs (Latvijas Valsts koksnes ķīmijas institūts), *Dr. Ulrich Hundhausen* (Norvēģijas Koksnes tehnoloģiju institūts, Norvēģija).

Atklātā sēdē būs iespējams piedalīties arī attālināti tiešsaistes platformā Zoom: <https://rtucloud1.zoom.us/j/93589757057?pwd=M3Isc0JzU09lQmk4Ym1ES2xOQlQ1UT09>.

Ar promocijas darbu un kopsavilkumiem var iepazīties Latvijas Nacionālajā digitālajā bibliotēkā, RTU tīmekļvietnē: <https://ortus.rtu.lv>, RTU e-grāmatu platformā: <https://e-books.rtu.lv/>, kā arī RTU tīmekļvietnē: www.rtu.lv (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi).

2022. gada 9. septembrī plkst. 13.00 Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) Veterinārmedicīnas zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē Jelgavā, Helmaņa ielā 8, Veterinārmedicīnas fakultātē, A 300. auditorijā **SINTIJA JONOVA** aizstāvēs promocijas darbu "Topinambūra koncentrāta un tā kombinācijas ar *Saccharomyces cerevisiae* ietekme uz tēlu postnatālo attīstību" zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai veterinārmedicīnā.

Recenzenti: *Dr. med. vet.* Anda Valdovska (LLU), *Dr. med. vet.* Ruta Medne (Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts "BIOR"), *Dr. med. Piret Hussar* (Tartu universitāte, Igaunija).

Ar promocijas darbu var iepazīties LLU Fundamentālajā bibliotēkā Jelgavā, Lielajā ielā 2, un tīmekļvietnē: <http://llu.llu.lv>.

Promocijas padomes atklātā sēdē tiek organizēta arī attālināti. Interesentus lūdzam pieteikties dalībai sēdē rakstot uz: anna.krukli@llu.lv.

2022. gada 9. septembrī plkst. 14.00 Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas nozares promocijas padomes "P-08" atklātā sēdē Rīgā, Āzenes ielā 12, 201. telpā (sakarā ar epidemioloģisko situāciju valstī sēde var notikt attālināti) **TOMS SALGALS** aizstāvēs promocijas darbu par tēmu "Spektrāli efektīvu hibridu optisko sakaru sistēmu izveide un novērtējums" (*Development and Assessment of Spectrally Efficient Hybrid Optical Communication Systems*) zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai.

Recenzenti: *Dr. sc. ing.* Dmitrijs Pikuļins (Rīgas Tehniskā universitāte), *Ph.D. Jaime Rodrigo Navarro* (Casa Systems Ltd, Zviedrija), *Ph. D. Giuseppe Rizzelli* (Turīnas Politehniskā universitāte, Itālija).

Ar promocijas darbu un kopsavilkumiem var iepazīties Latvijas Nacionālajā digitālajā bibliotēkā, RTU tīmekļvietnē: <https://ortus.rtu.lv>, RTU e-grāmatu platformā: <https://e-books.rtu.lv/>, kā arī RTU tīmekļvietnē: www.rtu.lv (Doktorantiem → Promocija → Promocijas darbi).